

Boek: Stapsgewijs onderwijs: het kind centraal!
Auteur: Ineke Oenema-Mostert, Harry Janssens e.a.
Uitgeverij: Noordhoff Uitgevers B.V.

Ook al zijn er veel boeken geschreven over onderwijs aan jonge kinderen, het boek *Stapsgewijs onderwijs: het kind centraal!* verdient het om te worden uitgelicht.

Het boek kwam in 2018 uit en ik kom het bij steeds meer collega's en leerkrachten tegen. Dat is begrijpelijk, want het is een zeer uitgebreid boek dat veel uitleg geeft over de ontwikkeling van het jonge kind. Tegelijkertijd biedt het ook veel handvatten hoe leerkrachten hun pedagogisch en didactisch handelen zo goed mogelijk kunnen afstemmen op de ontwikkelingsbehoeften van jonge kinderen.

Golden circle

Het boek heeft een heldere opbouw, conform de 'Golden circle' van Simon Sinek. Sinek deed onderzoek naar het succes van de meest invloedrijke leiders en bedrijven ter wereld. Hij kwam erachter dat ze allemaal een zelfde uitgangspunt hanteren. Waar veel organisaties werken vanuit de buitenste cirkel naar binnen toe (Wat doe je?, Hoe doe je dat? En waarom doe je het?) werken de meest succesvolle organisaties juist van binnen naar buiten. Aan hun 'waarom' ligt een krachtige visie ten grondslag. Vanuit die visie worden volgende verantwoorde stappen gemaakt. Dit is bepalend voor hun opbrengsten en successen. Het model is krachtig in zijn eenvoud en daardoor ook goed toe te passen binnen het onderwijs.

De Golden Circle van Simon Sinek

Deel 1: Waarom?

Het eerste deel van het boek begint dan ook logischerwijs met het 'waarom'. Hierin wordt ingegaan op de ontwikkeling en het leren van jonge kinderen. De auteurs van het boek hebben zelf een duidelijke visie over onderwijs aan het jonge kind. Zij zien spel als drager van

de ontwikkeling. In dat spel laat het kind zien waar het zich in zijn ontwikkeling bevindt. Door die ontwikkeling nauwgezet te volgen, zie je begingedrag en stem je je aanbod daarop af. Deze visie wordt samengevat in 7 bouwstenen die het fundament vormen van de visie op stapsgewijs onderwijs. De 7 bouwstenen zijn:

1. Het ontwikkelen en leren van het jonge kind wordt geleid door de opbouw van hun **neurologische netwerk**.
2. Stapsgewijs onderwijs gaat uit van een **holistisch perspectief** op ontwikkeling.
3. **Ontwikkelen = spelen**, ervaren, ontdekken, onderzoeken, experimenteren, oefenen. Dát is leren. Het is betekenisvol en passend bij de belevingswereld.
4. **Betrokkenheid, motivatie en welbevinden** zijn een indicator voor de kwaliteit van het ontwikkelingsproces. Kinderen zijn van nature nieuwsgierig. Deze nieuwsgierigheid en leergierigheid zijn essentieel voor het leren. Een kind dat betrokken bezig is, is geconcentreerd en voelt zich vertrouwd.
5. In de visie van stapsgewijs onderwijs **ontwikkelt het denken** van het jonge kind zich:
 - Door een combinatie van een **autonome ontwikkeling** van binnenuit en **invloeden** van de omgeving.
 - Door het construeren van kennis aan de hand van **ervaring**. Leren vindt plaats door middel van activiteit. De opgedane kennis wordt verfijnd door deze te onderzoeken in de sociale omgeving.
6. Het onderwijs aan het jonge kind vindt plaats in **sociale interactie** en stemt af op de **zone van naaste ontwikkeling**.
7. Stapsgewijs onderwijs maakt gebruik van **scaffolding**. Scaffolding is de manier om het onderwijs af te stemmen op begingedrag in de ontwikkeling van het kind. Het is een combinatie van het aan het kind aanbieden van eerst veel ondersteuning op het moment dat begingedrag gezien wordt, maar deze geleidelijk af te bouwen tot de vaardigheid zelfstandig uitgevoerd kan worden. Begingedrag is gedrag dat het kind de ene keer wel, dan weer niet laat zien. Gedrag dat 'op de rand van verschijnen' staat. Dit is het aangrijpingspunt voor je aanbod, het zogenoemde beredeneerde aanbod.

Deel 2: Hoe? Het speel-leer proces

In het tweede deel van het boek wordt ingegaan op het 'hoe'. In dit geval betreft het het speel-leerproces. Hierbij wordt de visie van stapsgewijs onderwijs vertaald naar het handelen in de praktijk. Binnen dit deel wordt veel aandacht besteed aan spel, spelmaterialen en spelvormen. Observeren is een essentieel onderdeel van het onderwijs aan jonge kinderen. In de praktijk merk ik vaak dat leerkrachten dit lastig vinden. Binnen dit deel 'hoe' wordt hier veel aandacht aan besteed en krijgen leerkrachten veel handvatten aangereikt. Ook worden handreikingen gegeven tot goed wendbaar pedagogisch en didactisch handelen.

Deel 3: Wat?

Tenslotte wordt in deel drie de vertaalslag naar het 'wat' gemaakt. Hierin wordt toegelicht wat je wanneer aan zou moeten bieden om af te stemmen op de ontwikkeling van het kind.

Sterke kennis van de diverse ontwikkelingslijnen is hierbij noodzakelijk. Deze komen binnen dit deel uitgebreid aan bod. Dit derde deel betreft ongeveer de helft van het totale boek. De ontwikkelingslijnen worden erg uitgebreid beschreven. Dit geeft veel houvast, zeker voor leerkrachten die deze lijnen nog niet helemaal in hun vingers hebben. Ik kan me ook goed voorstellen dat wanneer je een leerling hebt waarbij de ontwikkeling lijkt te stagneren, je dit boek als naslagwerk gebruikt.

Recensie

Stapsgewijs onderwijs: het kind centraal! vind ik een erg goed boek. Het is overduidelijk dat de auteurs het onderwijs aan het jonge kind een groot warm hart toe dragen.

Onderscheidend ten opzichte van veel andere literatuur is dat de auteurs hun visie zo duidelijk neerzetten. Het boek is ruim 500 pagina's dik en dat maakt het erg compleet. Het boek heeft een heldere indeling, waardoor het ondanks die dikte toch overzichtelijk blijft. In het boek maakt de lezer kennis met juf Femke. Haar klassensituaties vormen de vertaalslag naar de praktijk. Ondanks deze insteek, blijft het vooral een heel theoretisch boek. Dat maakt het boek inhoudelijk ijzersterk, maar minder geschikt als je op zoek bent naar kant-en-klare activiteiten die aansluiten op die theorie.

Alsof het dikke boek nog niet voldoende informatie bevat, is er ook een digitale studiehulp van het boek online terug te vinden. Deze is minstens zo uitgebreid als het boek zelf. Er zijn samenvattingen, opdrachten, toetsen, praktijkvoorbeelden en tips terug te vinden. Kortom, ik wens iedere peuter en kleuter een professional toe, die de inhoud van dit boek kent en kan toepassen. Wanneer dit gebeurt wordt een stevig fundament gelegd voor het latere schoolse leren.